

Proměny v čase – Krušnohorské lesy v letech 1965–2022

Stanislav Wieser, Karlovy Vary

V roce 1981 jsem se zúčastnil semináře „Problematika obnovy a výchovy lesních porostů v oblastech poškození průmyslovými exhaláty, prognózy vývoje škod, dopady na prostředí a možnosti ochrany lesa i krajiny“. Pořadatelem byly pobočky Československé vědecko-technické společnosti plzeňské krajské sekce pro ochranu a tvorbu přírodního prostředí, lesního závodu Horní Blatná a Lesprojektu a dále Československá bioklimatologická

společnost při ČSAV a Lesnická sekce při ČSAV. Seminář se konal v tehdy ještě provozovaném hotelu na Klínovci. Byl jsem jediným laickým účastníkem, kterého sem přivedli přátelé lesníci a vlastní dlouhodobý zájem o lesy.

Jako student žijící dříve v Podkrkonoší jsem obdivoval horský les. Při studiu zcela jiného oboru jsem ze záliby četl lesnickou literaturu i beletrii. Když jsem v roce 1965 prvně spatřil krušnohorský les v okolí Klínovce, jaksi podvědomě jsem vnímal jeho jinakost oproti prožitkům v krkonošských lesích, jak jsem je znal na české straně. Tehdy v létě jsem pod Klínovcem zažil vjem velmi podobný, jaký jsem pocítil krátce předtím, kdy jsem se na tří denním vandru loučil s Krkonošem na jejich polské straně. Tam jsem tenkrát prvně viděl

-
- ◀ Účastníci semináře o problematice lesů při exkurzi hledí na holoseče od Meluzíny směrem na Loučnou a k Velkému Špičáku (28. 5. 1981).
 - ▼ Obnovený les na plošině Loučné směrem k Měděnecké silnici, na obzoru Velký Špičák a Jelení hora (8. 7. 2016).

odumírající les. Cítil jsem, že tam i zde dochází k proměně lesa. V šedesátých letech se o ní již mluvilo. Ostatně dobře jsem znal popílkem zaprášený les v okolí uhelné elektrárny v Poříčí u Trutnova. Vzdělání lesníci věděli, že k podobným „kouřovým“ škodám na lesích docházelo již v 19. století na smrkových porostech. Přesto byly smrčiny rozšiřovány ve všech pásmech produkčních lesů. My jako školáci z Trutnova jsme jezdili na holoseče pozůstalé po válce brigádně sázet smrčky, dokonce na přání revírníků pěkně do řádků. Až později jsem si přečetl, jak mylné to bylo (Mráček 1959).

Při výletech do východní části Klínovecké hornatiny jsem zažil ještě koncem šedesátých let 20. století zelenající se živý les. Škoda, že nemám z té doby barevné fotografie ve své dokumentaci proměn v čase – tehdy nebyla barevná fotografie běžná, ani levná. Teprve od osmdesátých let 20. století jsem fotografoval barevně proměnu lesů. Na časosběrných snímcích ze svého archivu tak mohu dokumentovat proměnu lesů v období let 1966–2022 a pokusím se pokračovat dál.

Své zážitky z proměny krušnohorských lesů jsem sdílel s kamarádem, který ty lesy znal ještě jako zelenající se. On, obdivovatel přírody Karlovarska, mě odlákal z Podkrkonoší. S krajinou Karlovarska jsem splynul, zatímco s kamarádem jsem se rozloučil v roce 1968, kdy emigroval do západního Německa. V tehdejší době ovšem i ve Spolkové republice Německo v průmyslových oblastech byly rozsáhlé imisní škody na lesích. Byl to problém střeoevropský a v dálkových přenosech kyselých dešťů i skandinávský. Tehdy od svého kamaráda jsem se dozvěděl, že univerzita v Göttingen se zabývá příčinami odumírání lesů a zkoumá vlivy projevující se v půdě imisemi zasažených lesů. Nepřekvapilo mě proto, když v roce 1980 se u mne ohlásil německy mluvící Novozélanďan, spolupracovník mého kamaráda. Přivezl mi návod, jak vzorky půdy sbírat.

Na výlet do poleší mezi Klínovcem a Měděneckou silnicí, kde už většina lesa byla smýcena, jsem vyšel v mlhavém dni s polní lopatkou a sáčky na vzorky půdy. Odběr na různě exponovaných stanovištích byl předepsán v hloubkách 5 cm, 10 cm a 20 cm. Na cestu

Proměna lesů mezi Velkým Špičákem a Bärensteinem (vpravo na obzoru Pohlberg) v letech 1966, 2001 a 2022. Mezi lety 2001 a 2022 je patrné, že byly odtěženy řady výsadby smrku pichlavého, který je napadán kloubnatkou smrkovou.

do Německa jsme sáčky s popiskami vložili do květináčů se zahradnickou hlínou a jakž takž jsme kamuflovali obsah květináčů vpíchanými větvičkami potosu nalámaného z bohatého porostu v mém pokoji. Vypadlo

Lesy severně od Meluzíny v roce 1982 a 2022.
Všechny fotografie Stanislav Wieser.

to riskantně, zvlášť proto, že na jiném místě v autě byl film s fotografiemi dříve pořízenými na místech, kde jsem sbíral vzorky.

Asi za dva roky poté jsem vyslechl zprávu, že na Moravě byl přistižen cizí státní příslušník, který se pokoušel převézt vzorky zemín na Západ. Možná vzorky z Jeseníků, jejichž lesy byly také napadeny imisemi zejména z Polska. Novozélandská „spoika“ zadržena nebyla, protože v době zprávy o pašování vzorků zemín jsem již měl výtisk časopisu *Natur* se článkem „Endstation Sauersteppe“ (Simon 1983) a výběrem 9 z mých fotografií – ovšem bez uvedení autora snímků.

Měsíčník *Natur* pro popularizaci přírody a historie obsahoval v textu článku údaje i vyjádření z onoho semináře na Klínovci. A také poznatky z obou tehdejších částí Německa, graf přenosu průmyslových emisí z jiných států do Německa a také ven z Německa,

grafy pronikání chemických zplodin do půdy a do stromů. V kapitole o perspektivě obnovy lesů mě tenkrát vyděsila předpověď, že vlivem imisního zatížení lesů se jejich evoluční kolo vrátilo o 10 tisíc let zpátky. To by byla „proměna v čas“ nepostižitelná nikým z tehdy žijících lidí.

V reálném čase jsem sledoval proměnu nejen krušnohorských lesů. Problematika jejich obnovy a výchovy, jak byla probrána v době semináře na Klínovci, byla v realizaci složitá, nákladná, ne ve všem zdařilá a vlastně ještě probíhá. Nenaplnily se naděje a investice do výsadeb exotických náhradních dřevin, ale nečekaně se změnily ekonomické a společenské podmínky. Evoluční kolo lesů se neotočilo o 10 tisíc let zpět. Mohli bychom však se znepokojením najít dost důvodů pro jiné, možná dosud méně nápadné hrozby, než jaké jsme na vlastní oči viděli v odumírajících lesích hor.

Ještě krátce zavzpomínám na proměny v čase uplynulém od semináře na Klínovci. Opakovaně si připomínám z tehdejší diskuse konstatování Jana Materny, přednášejícího o obnově lesů, že přínos průmyslových podniků pro národní hospodářství je větší než výnos lesů, i kdyby byly zdravé. To jsem pochopil jako racionalitu té doby, jaká má i nyníjší obdoby. Zato neuvěřitelně pro mne zněl závěr úvodního projevu Václava Novotného, tehdejšího ředitele Lesního závodu Horní Blatná: „Krušnohorské lesy budou opět zelené!“ Měl pravdu (nepůvodní stříbrné smrky v nich odumírají). Připravuje se vyhlášení chráněné krajinné oblasti Krušné hory!

V roce 2022, po 42 letech, jsem dostal zprávu: John S., nyní na penzi žijící doma na Novém Zélandu, vzpomíná, jak jsme v květináčích poslali lesní hlínu k univerzitnímu zkoumání. ■

Literatura:

Mráček Z. (1959): *Les*. – Orbis, Praha, 281 pp.

Simon W. (1983): *Endstation Sauersteppe*. – *NATUR* Horst Sterns Umweltmagazin Nr. 4 April 1983: 36–43. – Ringier Verlag GmbH München (Měsíčník byl šířen v Německu, Rakousku a Švýcarsku)

web1 (ukázka popisu stavu lesů v roce 2021): <https://apha.cz/novinky/lesy-krusnych-hor/>